

Kehitysvammalääketieteen avohoidon palvelut

Kehitysvammalääketieteen poliklinikka on yleislääketieteen erikoisalan (kehitysvammalääketieteen) erikoissairaanhoidon yksikkö, joka toteuttaa tavoitteellisia moniammatillisia tutkimus- ja arviointijaksoja. Poliklinikka ei toteuta pitkiä seurantajaksoja.

Poliklinikka toteuttaa lisäksi harkinnan mukaan liikkuvien asiantuntijoiden konsultaatioita poliklinikalla tai perusterveydenhuollon tai sosiaalihuollon yhteydessä.

Lähtetäminen kriteerit

1. Potilaalla on kehitysvamma tai toimintakyvyn suhteen kehitysvammaisuutta vastaava autismikirjon häiriö (tai yli 16-vuotiaan epäily kehitysvammaisuudesta ja erityisiä haasteita diagnoosin asettamisessa).
2. Potilas tarvitsee vaativaa, erikoissairaanhoidon tasoista moniammatillista arviointia haastavan käyttäytymisen tai toimintakyvyn laskun vuoksi (katso lähettämisen aiheet) tai kuntoutussuunnitelman laatimista varten, tai yli 16-vuotiaalla kehitysvammaisella epäillään autismikirjon häiriötä tai yli 16-vuotiaalla epäillään kehitysvammaisuutta.
3. Oireiden syyksi ei epäillä vakavaa mielenterveyshäiriötä.
4. Riittävät perusterveydenhuollon selvitykset on tehty (katso lähetteeseen vaaditaan ja hoidon porrastuksen ohje).

Poliklinikalla toteutetaan myös harkinnan mukaan liikkuvien asiantuntijoiden konsultaatioita.

Lähetteeseen vaaditaan

Lähetettäessä kehitysvammalääketieteen poliklinikalle hoitoon, pyydetään:

- Aikuisilta PVKT, Na, K, Krea, fP-Gluk, ALAT, GT, TSH, T4V, EKG
- Lääkeainepitoisuus seuraavista: epilepsialääkkeet, litium ja klotsapiini

Potilaan somaattinen perustutkimus, erityisesti mikäli lähettämisen syynä on haastava käyttäytyminen.

Jos potilaalla on epilepsia, kuvaus epilepsian tämänhetkisestä hoitotasapainosta, sekä tieto epilepsiaa hoitavasta tahosta.

Jos lähetteen aiheena on haastava käyttäytyminen, kuvaus käytetyistä ei-lääkkeellisistä keinoista ja jo kokeilluista lääkehoidoista.

Aikaisemmat sairauskertomukset muualta kuin HUSista tai Apotti-tietojärjestelmästä (Eteva, Rinnekoti, kotikunnan kehitysvammapalvelut/-poliklinikka).

Yhteystiedot asuinpaikkaan sekä huoltajaan/edunvalvojaan/lähiomaiseen/yhteyshenkilöön.

Koulun/päivätoiminnan/asumisyksikön nimi ja yhteystiedot.

Konsultaation jälkeen hoitoa jatkavan yksikön yhteystiedot.

Autismikirjon häiriön tai kehitysvammaisuuden diagnostiseen arvioon tarvitaan lisäksi:

HUS Neuropsykiatrian poliklinikan läheteohjeen mukaiset asiakirjat (linkki:
<https://www.hus.fi/ammattilaiselle/neuropsykiatrian-poliklinikan-laheteohje>)

Mikäli jokin kohta puuttuu, sen merkitys potilaan lähetteen arvioimisen kannalta arvioidaan tapauskohtaisesti. Jos lähetekäsittelijä arvioi, että tarvitaan lisätietoja, lähete palautetaan täydennettäväksi.

Lähettämisen aiheita

Alla on esimerkkejä lähettämisen syistä kehitysvammalääketieteen poliklinikalle.

- Vaativien kuntoutussuunnitelmien teko. Toistaiseksi palvelua ei ole käytettävissä lääkärin työn osalta.
- Kehitysvammaisuuteen liittyvän vaikean haastavan käyttäytymisen moniammatillinen arviointi sovitun työnjaon mukaan
- Autismikirjon häiriön diagnostinen arvio aikuisella, kun tarvitaan erityisasiantuntemusta kehitysvammaisuudesta (lapsilla ja nuorilla arvio kuuluu lastenneurologian, lastenpsykiatrian tai nuorisopsykiatrian erikoisalalle)
- Aistimonivammaisuuden ja kehitysvammaisuuden aiheuttamaan käyttäytymisen ongelmien arviointiin
- Kehitysvammaisuuden diagnosointiin yli 16-vuotiailla silloin, kun tarvitaan erityisasiantuntemusta, ja asian selvittely on aloitettu perusterveydenhuollossa tai erikoissairaanhoidossa. Poliklinikkaa voi konsultoida tarvittaessa selvittelyn sisällöstä.
- Kehitysvammaisen käyttäytymisen muutoksen syiden arviointi, kun elimellinen syy on poissuljettu.
- Vaativan haastavan käyttäytymisen lääkityksen arviointi, kun potilaalle ei ole todettu kehityksellisten neuropsykiatrisen häiriöiden lisäksi muuta psykiatrista häiriötä

Hoidon porrastuksen ohjeet

1. Somaattisen terveyden tutkiminen, peruslaboratoriokokeet ja somaattinen perustutkimus toteutetaan perusterveydenhuollossa.
2. Hyvinvointialueen työnjaon mukaisesti kotikunnan vammaispalvelun tulee selvittää asiakkaan tuen tarve arjessa ja tehdä palvelusuunnitelma. Kouluterveydenhuollossa on syytä arvioida oikea opiskelumuoto ja tuki koulussa. Päiväaikaisessa toiminnassa tai asumisyksikössä arvioidaan, milloin vammaispalveluissa on tarpeen tarkistaa tuen tarve.
3. Hyvinvointialueen vammaispalveluissa tai hyvinvointialueen kehitysvammapoliklinikalla voidaan tehdä asiantuntija-arvioita, joita voidaan käyttää tukena haastavan käyttäytymisen selvittelyissä ja kuntoutuksellisissa menetelmissä. HUS Kehitysvammalääketieteen poliklinikan liikkuvat asiantuntijat voivat harkinnan mukaan tarjota konsultaatiotukea asiantuntija-arvioon lähetteen perusteella (liite: liikkuvien asiantuntijoiden palvelut).
4. Vaikean haastavan käyttäytymisen selvittelyihin voidaan ohjata erikoissairaanhoidon, kun perusterveydenhuollossa on tutkittu somaattinen terveys, otettu tarvittavat laboratoriokokeet, ja vammaispalveluissa on käytetty ei-lääkkeellisiä ohjauksellisia tai kuntoutuksellisia keinoja, ja asiakkaan tilanteeseen ei ole saatu riittävää apua näillä keinoilla. Psykiatrian ja neurologian sekä muiden erikoisalojen hoito toteutetaan myös kehitysvammaisten osalta pääsääntöisesti samoissa yksiköissä kuin ei-kehitysvammaisilla.